

מלחמתו של אברהם אבינו במלחמת המלכים

בפרשת לך לך (בראשית פרק יד) מספרת התורה באריכות גדולה על מלחמת ארבעת המלכים בחמשת המלכים, שבה נשבה לוט בן אחי אברהם ונחלץ אברהם אבינו לחלצו מן השבי. והנה לכאורה מפורש בתורה כי התערבותו של אברהם במלחמה זו לא היתה אלא למען הצלת לוט בן אחיו, כמו שנאמר (יב-יד): 'וַיִּקְחוּ אֶת לוֹט וְאֶת רְכָשׁוֹ בֶּן אָחִי אַבְרָם וַיִּלְכּוּ... וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו וַיִּרְק אֶת חֲנִיכָיו וַיִּלְדִּי בֵּיתוֹ וּגו'". ומשמע כי אילולא דבר זה לא היה אברהם מתערב ומתעבר על ריב לא לו. וזהו לכאורה כל עיקר מטרת הסיפור בתורה על מאורעות מלחמה גדולה זו, לתאר את מסירות נפשו של אברהם אבינו להילחם עם ארבעת המלכים הגדולים, כדי לחלץ את לוט בן אחיו מן השבי¹.

אמנם עיון מדוקדק בתיאור המלחמה בתורה ובלשונות הכתובים, מעורר תמיהות רבות אם אכן זאת היתה מטרתו היחידה של אברהם אבינו בהתערבותו במלחמה זו.

- א. מה פשר האריכות היתירה של תיאור כל מהלך המלחמה בפירוט רב תוך פירוט שמות המלכים פעמיים, וכן תיאור מסע הכיבושים של ארבעת המלכים בדרכם להילחם בסדום, שהיכו עוד ששה עמים לפני שנלחמו במלכי סדום. הרי לצורך הענין העיקרי בסיפור זה של שביית לוט והצלתו על ידי אברהם, אין לכאורה כל צורך להאריך בכל הפרטים הללו.
- ב. לאחר שובו של אברהם מן המלחמה מסופר בהרחבה על תגובת מלך סדום והצעתו להעניק את כל הרכוש לאברהם, ואילו אודות לוט לא מסופר כלום על תגובתו ותודתו, ושוב אינו מוזכר כלל לאחר הצלתו. והוא תמוה אם כל מטרת הסיפור בתורה על המלחמה אינה אלא בגין הצלת לוט.

¹ וכך מבואר בדברי הרמב"ם במורה נבוכים (חלק ג פרק נ): "דע כי כל ספור שתמצאהו כתוב בתורה הוא לתועלת הכרחית בתורה, אם לאמת דעת שהוא פינה מפנות התורה, או לתקון מעשה מן המעשים, עד שלא יהיה בין בני אדם עול וחמס... וכן ספור מלחמת תשעת המלכים, להודיע המופת בנצוח אברהם באנשים מתי מספר ואין מלך עליהם, ארבעה מלכים גדולים, ועוד הודיענו איך חם לבבו על קרובו בעבור שגדל על אמונתו, ומסר נפשו לסכנת המלחמה כדי להצילו. והודיענו גם כן בהסתפקותו ושובע נפשו והיותו בז לממון ומתפאר בטוב המדות, והוא אמרו אם מחוט ועד שרוך נעל".

וכן כתב הרד"ק (בראשית יד א): "ונכתב זה הספור בתורה להודיע יושר לבב אברם עם האל ובוטח בו בכל לב, כי במעט אנשים רדף אחר ארבעה מלכים, ולהודיע כי ראוי לאדם למסור עצמו למקום סכנה להציל קרובו כמו שעשה אברהם אבינו".

והחפץ חיים בפתיחה לספרו אהבת חסד כתב: "וגם בפרשת לך לך שסיפרה התורה מלחמת ארבעת המלכים, ואיך שטרח אברהם בכל כוחו וגם הוליך עמו שאר אנשים לזה והם ענר אשכול וממרא, והכל כדי להציל את לוט ורכושו מן הצרה". וכתב שם בהגה: "ונ"ל לפי מה שידוע שהאבות קבלו כל התורה שבכתב ושבעל פה, כוונת אברהם היה כדי לקיים בזה מה שכתוב לא תעמוד על דם רעיק". ועיין עוד שם.

- ג. מעשה ההצלה של אברהם מתואר בפסוק טז: 'וַיֵּשֶׁב אֶת כָּל הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת לוֹט אָחִיו וּרְכָשׁוֹ הַשֵּׁיב וְגַם אֶת הַנְּשִׁים וְאֶת הָעָם'. ואם כל סיבת כניסת אברהם למערכה זו לא היתה אלא הצלת לוט, תמוהה מאוד לשון הכתוב 'וגם את לוט אחיו ורכושו השיב'. וכמו כן סדר הדברים בפסוק זה תמוה מאוד, למה פתח הכתוב בהצלת הרכוש והקדימו לפני הצלת חיי הנפשות ואף לפני הצלת לוט עצמו, ולמה הקדים הכתוב את הנשים לפני העם.
- ד. בפסוק יא נאמר: 'וַיִּקְחוּ אֶת כָּל רֶכֶשׁ סְדֹם וְעַמֹּרָה וְאֶת כָּל אֲכָלָם וַיֵּלְכוּ'. ויש לעיין בעצם הדגשת ענין זה של לקיחת רכושם של סדום ועמורה, שהרי שבו גם את הנשים ואת העם כפי שנאמר להלן, ולמה אם כן התורה מספרת כאן רק על הרכוש ומתעלמת משבי הנפשות. וכן צריך ביאור מהי הכוונה במה שהוסיף הכתוב לומר שלקחו גם את כל אכלם.
- ה. גם בפסוק שלאחריו 'וַיִּקְחוּ אֶת לוֹט וְאֶת רְכָשׁוֹ בֶּן אָחִי אַבְרָם וַיֵּלְכוּ' מודגש ביותר ענין הרכוש, והדבר צריך ביאור. וכן לשון הכתוב צריך ביאור רב, שהרי לפי משפט הלשון היה נכון לומר 'ויקחו את לוט בן אחי אברם ואת רכושו'.
- ו. בשני פסוקים אלו מסיים הכתוב בתיבת 'וַיֵּלְכוּ', וצריך ביאור טובא מה בא הכתוב ללמדנו בזה.
- ז. כן צריך לבאר ענין סירובו של אברהם ליטול מאומה מן הרכוש ששחרר במלחמה, ועצם שייכות ענין זה לסיפור המלחמה. וידועה תמיהת האחרונים למה מפרעה מלך מצרים ומאבימלך הסכים אברהם לקבל מתנות, ולא חשש שיאמרו 'אני העשרתי את אברהם'.

מהותה של מלחמת המלכים וסיבתה

כדי לבאר את כל זה, צריך ראשית דבר להבין את מהותה וסיבתה של מלחמת עולם זו - מלחמת ארבעת המלכים בחמשת המלכים. מה טיבם של המלכים הללו וממלכתם, ובעיקר מה היתה מטרתם במלחמה זו.

דהנה שמותם של ארבעת המלכים ומקומות ממלכתם המפורשים בתורה הם: "אַמְרָפֶּל מֶלֶךְ שְׁנַעַר, אַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלְסָר, כְּדָרְלַעְמֵר מֶלֶךְ עֵילָם, וְתַדְעֵל מֶלֶךְ גּוֹיִם". ושמות אלו מלמדים כי מדובר בארבע ממלכות עצומות, אימפריות גדולות ששלטו על שטחים נרחבים ואוכלוסיות גדולות. [שכן שנער זו בבל ועילם זו מדי, וכן אמרפל הוא נמרוד, שעליו נאמר (בראשית י ח-י): 'הוא החל להיות גיבור בארץ... ותהי ראשית ממלכתו בבל... בארץ שנער']. ומבואר שהיתה זו ברית של מלכי המעצמות החזקות בעולם ששכנו הרחק מצפונה של ארץ ישראל.

לעומתם חמשת המלכים שנגדם נלחמו, הם: "בְּרַע מֶלֶךְ סְדֹם, בְּרִשַׁע מֶלֶךְ עַמֹּרָה, שְׁנָאָב מֶלֶךְ אֲדָמָה, וְשִׁמְאָבֵר מֶלֶךְ צְבוּיִים, וּמֶלֶךְ בְּלַע הַיָּם צֶעֶר". מקומות אלו וגודל שטחם מוכרים לנו היטב, ומדובר בשטחים קטנים שיכולים להכיל אוכלוסיה קטנה בלבד. היו אלו מלכים קטנים ששלטו על ערים ומחוזות קטנים בדרומה של ארץ ישראל, ובעת ההיא נקראו גם מושלים קטנים מעין אלו 'מלכים'.

מה ראו ארבעת מלכי המעצמות להיטפל אל חמשה מלכים קטנים אלו, שלא היה להם גבול משותף איתם, וממלכתם לא היתה שוות ערך כלל ובוודאי לא יכלו לקרוא תיגר על ממלכתם?

התשובה לכך היא, אדמתם הפוריה באותם הימים של ככר הירדן ועמק השידים, כמו שנאמר (בראשית יג'): 'וַיֵּרָא אֶת כָּל כְּפַר הַיַּרְדֵּן פִּי כְּלֵה מִשְׁקָה... כָּגֵן ה' פְּאָרֶץ מִצְרַיִם'. ועל שם שהיו שם הרבה שדות משובחות לפיכך נקרא אותו מקום 'עמק השידים', כמו שפירש רש"י. וכן נאמר ביחזקאל (טז מט) על סדום ובנותיה: 'שָׁבַעַת לַחֵם וְשָׁלוֹת הַשֶּׁקֶט הָיָה לָהּ וְלִבְנוֹתֶיהָ'².

ועל כן חמדו ארבעת מלכי המעצמות את תנובת שדותם של חמשת המלכים, והחליטו להשתלט ממרחקים על עמק השידים ולשעבד את חמשת המלכים שמלכו שם. וכך עבדו שתיים עשרה שנה לארבעת המלכים הגדולים בראשות כדרלעומר, והעלו להם מס מכל פרי עמלם. וכאשר מרדו בהם מלכי סדום, בא כדרלעומר והמלכים אשר אתו להילחם עמהם כדי להכניעם ולהחזיר את שליטתם ואת מרותם עליהם.

נמצא איפוא, כי עילת מלחמתם בחמשת המלכים ושליטתם בעמק השידים, לא היתה טענת בעלות על שטחם או בגין סכסוך גבולות וכיוצא בזה. אלא כל עילתם לא היתה כי אם עצם גבורתם וחוזקם ויכולתם לשלוט על החלשים מהם, ומשום שכך עלה ברצונם לשעבד אותם ולהשתלט על קניינם ורכושם.

עוולות מלחמתם של ארבעת המלכים

ונראה שזהו שהדגישה התורה בלשונות הכתובים בפרשה זו, את מהותם האכזרית ודרכם הרעם של ארבעת המלכים, שלא היתה להם כל עילה וסיבה אמיתית למלחמה זו, אלא שבגודל רשעותם היה נדמה להם שעצם גבורתם ויכולתם להשתלט על החלשים מהם, מקנות להם את הזכות לשלול את רכושם ולחמוס אותם. ולפיכך בכיבושם את סדום נאמר 'וַיִּקְחוּ אֶת כָּל רֶכֶשׁ סֹדֶם וְעַמְמָהּ וְאֶת כָּל אֲכָלָם וַיִּלְכוּ', כשהכתוב מדגיש ביותר את לקיחת הרכוש, ואף לא מזכיר את שביית הנפשות, כי בכך מודגש עיקר עוולתם של ארבעת המלכים העריצים, שניצלו את גבורתם כדי להשתלט בכוח הזרוע על רכושם של החלשים מהם. וזהו שהוסיף הכתוב לומר שלקחו גם את כל אכלם, שמורה על גודל רשעותם ואכזריותם כי איבדו כל צלם אנושיות וגזלו מהם גם את פת לחמם שעבדו עליהם בזיעת אפם.

והואיל ועיקר עוולתם היה בניצול כוחם וגבורתם כדי להשתלט על רכושם של החלשים שלא כדין, לפיכך נאמר בסיפור שביית לוט: 'וַיִּקְחוּ אֶת לוֹט וְאֶת רֶכֶשׁוֹ בֶּן אַחֵי אַבְרָם וַיִּלְכוּ', כשהכתוב מקדים את התיבות 'ואת רכושו', למרות שלפי משפט הלשון היה נכון לומר 'ויקחו את לוט בן אחי אברם ואת רכושו', כדי להדגיש בכך ביותר את העוולה של לקיחת רכושו ולהשוותה לעוולה של שביית לוט עצמו.

² וכך איתא במדרש (ילקוט שמעוני אמור רמז תרנג): "מהו עמק סכות (תהלים ס ח), זו סוכתה של סדום שהיתה מסוככת בשבעה אילנות שהן מסוככות זו על גב זו, גפן תאנה ורמון ופרסק ושקדים ואגוז ותמרים על גביהם".

ובשני הפסוקים הללו מסיים הכתוב בתיבת 'וילכו', להדגיש בכך את גודל אכזריותם של ארבעת המלכים במעשי החמס והביזה, שלא באו לכבוש את הממלכות הללו כדי להישאר לשלוט עליהם ולהנהיג אותם, אלא לשלול את רכושם ונכסיהם ולהסתלק.

וכדי ללמדנו על מהותם ודרכם הרעה של ארבעת המלכים, מתאר הכתוב את דרך מסעם בדרכם להילחם בסדום, שהיכו את הרפאים והזוזים והאימים, ואחר כך את החורי בשעיר, ואז חזרו ועלו צפונה והיכו את העמלקי והאמורי לפני שנלחמו במלכי סדום. שכל זה מלמד כי היה זה אצלם שיטה והנהגה כדרך חיים, להכות את כל הנקרים בדרכם, ולנצל את גבורתם כדי להכניע תחתם את החלשים מהם ולחמוס אותם.

להציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוזלו

ובזה נראה כי באמת עיקר מטרתו של אברהם אבינו במלחמתו בארבעת המלכים היתה להציל את העשוקים מיד עושקיהם, ולהשיב את הגזילה אשר גזלו בעוולה ורשעות גדולה. ואמנם אילולא נשבה לוט במלחמה זו, הרי שעל אף העוולות הנוראות שעשו ארבעת המלכים, לא היה אברהם נזקק להתערב במלחמה לא לו, והיה מסתפק בתוכחות ומחאות גדולות על העוול של ארבעת המלכים ועיוות הצדק של מלחמתם. אך משנזקק להתערב במלחמה זו כדי להציל את לוט בן אחיו, שוב ראה את עיקר מטרתו להילחם את מלחמת הצדק - להציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוזלו, ולהכריז בכך בפני כל באי עולם כי יש צדק ומשפט בעולם, ואילו הצלת לוט נהפכה למטרה המשנית.

ולכן נאמר במעשה ההצלה של אברהם: 'וַיֵּשֶׁב אֶת כָּל הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת לוֹט אָחִיו וְרֶכְשׁוֹ הַשֵּׁיב וְגַם אֶת הַנָּשִׁים וְאֶת הָעָם'. כשתחילה נאמר 'וישב את כל הרכוש', כדי ללמדנו שהמטרה העיקרית היתה השבת הרכוש שנגזל ונשדד בידי העריצים, ורק אחר כך נאמר על הצלת לוט שהיתה המטרה המשנית 'וגם את לוט אחיו ורכושו השיב'. כי אכן עיקר מטרתו של אברהם במלחמתו היתה לעשות משפט וצדק ולהשיב את הגזילה אשר נגזל. ומשום כך גם הקדים הכתוב את הנשים לפני העם, כדי להורות בכך על מטרתו של אברהם בהצלתם, להגן על החלשים והנרדפים. ואמנם אף שאנשי סדום כשלעצמם היו רעים וחטאים לה' מאוד, אך בענין מלחמה זו היה הצדק איתם והם היו הנרדפים והעשוקים.

ובזה יבואר שפיר סיבת סירובו של אברהם ליטול מאומה מן הרכוש ששחרר במלחמה, ותתיישב תמיהת האחרונים למה מפרעה מלך מצרים ומאבימלך הסכים אברהם לקבל מתנות. כי בסירובו לקבל שום חלק מרכושם של מלכי סדום ועמורה, גילה בכך שכל מטרתו במלחמתו עם ארבעת המלכים היתה לקנא את קנאת הצדק והמשפט כדי להשיב את הרכוש הנגזל לבעליו ולהציל עשוקים מיד עושקם, ולכן לא רצה לקבל מאומה מן הרכוש על אף שזכה בהם כדין שלל מלחמה.

כמו כן יבואר לפי זה מה שנקטו כאן מלכי וצדק ואברהם את הכינוי להקב"ה בלשון 'קונה שמים וארץ', כמו שנאמר בברכת מלכי צדק לאברהם: 'בְּרוּךְ אֲבָרָם לְאֵל-לְעִלְיוֹן קִנְיָה שְׁמַיִם וְאָרֶץ', וכן

אמר אברהם אל מלך סדום: 'הֲרַמְתִּי יָדַי אֶל ה' אֱ-לֹהֵי עֲלִיּוֹן קִנְיָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ'. והדבר אומר דרשני, שכן בכל התנ"ך לא מצינו כינוי זה רק בפרשה זו. ולפי האמור הדבר מבואר, כי במלחמתו זו עם ארבעת המלכים הכריז אברהם בפני כל באי עולם כי ה' הוא קונה שמים וארץ ולכן יש צדק ומשפט בעולם, וחלילה להתעלם ולהשלים עם עוולה גדולה זו לנצל כוח וגבורה כדי להשתלט על החלש ולחמוס את רכושו.

קידוש שם ה' בעולם במלחמה זו

איתא במדרש (בראשית רבה מגב): "וירק את חניכיו, ר' יהודה אומר הן הוריקו פנים כנגד אברהם, אמרו ה' מלכים לא יכלו לעמוד בהם ואנו יכולים לעמוד בהם. רבי נחמיה אמר אברהם הוריק פנים כנגדן, אמר אצא ואפול על קידוש שמו של מקום". ומבואר שהיתה זו מלחמה על קידוש שמו יתברך בעולם, בהכרזת דרכו ית' בעשיית צדקה ומשפט.

ואכן במעשה הצלתו של אברהם נתקדש שמו יתברך בעולם, וכל באי עולם הכירו בגדולתו של אברהם וצדקותו. כמו שדרשו במדרש (בראשית רבה מג ו) על הפסוק 'וַיֵּצֵא מֶלֶךְ סְדֹם לְקָרְאֲתוֹ... אֶל עֶמְקֵי שְׁוֵה הוּא עֶמְקֵי הַמֶּלֶךְ': "אל עמק שוה, רבי ברכיה ורבי חנינא בשם רבי שמואל בר נחמן, ששם השוו כל עובדי כוכבים וקצצו ארזים ועשו בימה גדולה והושיבו אותו בתוכו למעלה והיו מקלסין לפניו ואומרים לו שמענו אדוני וגו', אמרו לו מלך את עלינו, נשיא את עלינו, אלוה את עלינו. אמר להם אל יחסר העולם מלכו ואל יחסר אלוקו". ולפי האמור מבואר מאוד מה ראו להמליך עליהם את אברהם בעקבות מלחמה זו דוקא, כי במלחמתו זו השתית אברהם את דרך ההנהגה הראויה בין האומות על אדני הצדק והמשפט, ובגין כך המליכו אותו כל האומות למלך עליהם.

ובגמרא בבא בתרא (צא.) איתא: "אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה ואמרו, אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה שאבד קברינטא". והיינו שהנהיג את העולם על ידי הכרזתו בפני כל באי העולם על דרכי הצדק והמשפט, ובפרסום דרך ה' לעשות צדקה ומשפט (ועיין מהרש"א שם).

וכך אמר הקב"ה על אברהם אבינו ע"ה: 'כִּי יִדְעֲתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט' (בראשית יח ט). ומפורש בזה שעיקר ידיעת ה' את אברהם היה משום חינוך בניו וביתו אחריו לשמור את דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. ובגמרא מכות (כד.) איתא: "הולך צדקות - זה אברהם אבינו, דכתיב כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו'".

וירק את חניכיו - שהוריקן בתורה

והנה בגמרא נדרים (לב.) איתא: "וירק את חניכיו ילידי ביתו - רב אמר שהוריקן בתורה". ופירש המפרש שם: "שלימדם תורה, כאדם שמריק מכלי זה לתוך כלי זה כהוא לימדן תורה". ותמהו האחרונים מה מקום לדברי תורה בעת ההכנות למלחמה, וכי זו היא השעה הראויה ללמדם תורה. ועיין בהעמק דבר מה שכתב בזה.

אכן לפי האמור יתבאר להפליא שכוונת דבריהם שהוריקן בדברי תורה, היינו שלימדם וזירזם בדברי תורה על ערכי הצדק והמשפט, וכי ה' הוא א-ל עליון קונה שמים בארץ ויש צדק ומשפט בעולם, ובכך זירזם לצאת למלחמה כנגד העריצים עושי העוולה, להציל את העשוקים מיד עושקם ולשלם לעושי רע כרעתם.

ובמדרש (בראשית רבה מג ב) איתא: "רבי לוי אמר בפרשת שוטרים הוריקן, היך מד"א (דברים כ) מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו". ולפמשנ"ת מבואר שפיר שלפי שהיתה זו מלחמה על דרכי ה' בעשיית צדק ומשפט בעולם, לפיכך נכון ומתאים היה לומר להם פרשה זו בטרם צאתם למלחמה.

שכר הרבה מאוד

גודל פעלו של אברהם במלחמה זו מבואר בהתגלות הקב"ה אל אברהם לאחר המלחמה, כמו שנאמר (טו א): 'אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר ה' אֶל אַבְרָם בְּמַחְזָה לֵאמֹר אֵל תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגֵּן לֶךְ שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד'. ואמרו במדרש (בראשית רבה מד ד): "ר' לוי אמר לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואומר, תאמר אותן אוכלסין שהרגתי שהיה בהם צדיק אחד וירא שמים אחד, משל לאחד שהיה עובר לפני פרדסו של מלך ראה חבילה של קוצים וירד ונטלה. והציץ המלך וראה אותו התחיל מטמן מפניו, אמר לו מפני מה אתה מטמן, כמה פועלים הייתי צריך שיקושו אותה, עכשיו שקששת אותה בא וטול שכר. כך אמר הקב"ה לאברהם, אותן אוכלסין שהרגת קוצים כסוחים היו, הדא הוא דכתיב (ישעיה לג יב) והיו עמים משרפות סיד קוצים כסוחים".

כמו כן מבואר בחז"ל שבעקבות מלחמתו זו כרת הקב"ה את הברית עם אברהם בברית בין הבתרים, ובמעמד זה הובטח לו זרע ונתינת הארץ לזרעו. כמו שאמרו במדרש (בראשית רבה מב ד): "אמר רבי אלעזר בר אבינא, אם ראית מלכיות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח. תדע שכן, שהרי בימי אברהם על ידי שנתגרו המלכיות אלו באלו באה הגאולה לאברהם".

צדק יקראהו לרגלו

בהפטרת פרשת לך לך קוראים בישעיה 'לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב', לפי שנאמר שם (מא ב): 'מִי הָעִיר מִמְּזִרְחַ צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמַלְכִים יִרְדּוּ יִתֵּן כַּעֲפָר חֲרָבוֹ פֶּקֶשׁ נִדְף קִשְׁתּוֹ'. ודרשוהו חז"ל בכמה מקומות על אברהם אבינו ומלחמתו בארבעת המלכים. וכך הוא פירוש הפסוק לפי דרשה זו: מי העיר להביא מארם שבמזרח את אברהם, שהיה קורא בשם הצדק בכל מקום שהיה הולך, ומי הכניע ונתן לפניו את ארבעת המלכים שנלחם נגדם את מלחמת הצדק, ונתנם בידו שיפלו בחרבו חללים רבים כעפר, וכקש נידף נפלו מקשתו.

ובמדרש בראשית רבה (לך לך פרשה מג ג) פירשו את הנאמר 'צדק יקראהו לרגלו': "אמר רבי ראובן, צדקה היתה צווחת ואומרת אם אין אברהם אין מי שיעשה אותי, הדא הוא דכתיב יתן לפניו גוים ומלכים ירד".